

Motion till riksdagen 2018/19:692

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

Bättre förutsättningar för polisens arbete

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppdra åt Polismyndigheten att vidta åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och förankra nationella arbetsätt och metodstöd för utredning av it-relaterade sexualbrott samt se över strukturen för brottsamordning och samverkan mellan polisregionerna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram förslag i syfte att öka antalet civila utredare inom Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att polisutbildningen blir en högskoleutbildning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna att skapa fler ingångar till polisutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna att inrätta ett institut för polisvetenskaplig forskning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att långsiktigt förstärka mångfaldsarbetet och fördjupa den mångkulturella kompetensen hos myndighetens anställda och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Vänsterpartiet vill ha en lokal och närvarande polis. En polis som känner sitt bostadsområde, som skapar trygghet och stabilitet. En polis som är engagerad i sitt arbete, som har en hög kompetens om den lokala brottsproblematiken och som både kan förhindra dödsskjutningar och prata i bostadsområdets skola. Vi ser med allvar på att poliserna är för få på landsbygden och att avstånden är väldigt långa för vissa patruller.

Vänsterpartiet och regeringen har lagt rekordstora satsningar på polisen. Målsättningen med budgeten är att öka antalet polisanställda med ytterligare 10 000 till 2024.

På senare år har fler poliser än tidigare lämnat yrket. Av de nära 19 600 utbildade poliser (25–64 år) som fanns i landet 2015 var det knappt 13 700, cirka 70 procent, som arbetade som poliser under samma år (SCB). Skälen för att lämna anställningen som polis är ofta relaterade till arbetsmiljö och möjligheterna till karriär- och löneutveckling. Personalomsättningen för civila polisanställda är högre än för poliser men likväl lägre än för staten i allmänhet. Det är dock en bekymmersam utveckling som måste brytas. För oss är det viktigt att det finns tillräckligt många poliser och att de poliser som är verksamma har en bra arbetsmiljö, att kompetensförsörjningen och fortbildningsnivån är god och att nya arbetsmetoder för ett mer effektivt arbete utvecklas.

2.1 En sammanhållen polismyndighet

Den 1 januari 2015 ombildades Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium och de 21 polismyndigheterna till en sammanhållen myndighet. Ombildningen är en av de mest omfattande och komplexa organisationsförändringarna som genomförts inom staten på många år. Målsättningen var att uppnå bättre verksamhetsresultat och högre kvalitet i polisens arbete. Statskontoret fick i uppdrag av regeringen att utvärdera ombildningen till en sammanhållen myndighet. Slutrapporten presenterades i september 2018 (Ombildningen till en sammanhållen polismyndighet 2018:18). Statskontoret bedömer att ombildningen har skapat bättre förutsättningar för polisen att bedriva sin verksamhet. Den samlade organisationen gör det lättare att använda resurserna på ett flexibelt sätt och den operativa ledningen har blivit tydligare. Trots de bättre förutsättningarna för verksamheten har dock inte målsättningarna om bättre verksamhetsresultat och högre kvalitet i polisens arbete uppnåtts. Polisens förmåga att ingripa mot allvarliga brott har visserligen stärkts men för övriga brott är förmågan oförändrad. Polisens tillgänglighet och kontakterna med medborgarna har inte heller förbättrats på något entydigt sätt. Vidare har utredningsverksamhetens resultat fortsatt att försämrats även efter ombildningen. Enligt Statskontoret finns det flera förklaringar till varför målen inte har uppnåtts. De tre huvudsakliga skälen bedöms vara att Polismyndigheten inte fullt ut utnyttjar de fördelar en samlad organisation ger för att styra verksamheten, att det inte funnits tillräckligt med resurser för att infria flera av målen p.g.a. att ombildningen inte har frigjort resurser i den förväntade omfattningen och att omorganisationen delvis varit svårare att genomföra än beräknat. Statskontoret riktar ett antal rekommendationer till polismyndigheten med anledning av rapporten. Det handlar bl.a. om att stärka förmågan till strategisk planering och styrning, att utveckla uppföljningen och att stärka det lokala polisarbetet.

Parallellt med den stora omorganisationen har polisen dessutom haft en ökad arbetsbörda och fler uppgifter, t.ex. upprätthållande av gränskontroller, som riksdagen

beslutade om 2015. Vänsterpartiet var starkt emot införandet av gränskontroller och röstade i riksdagen nej till förslaget.

2.2 Arbetsförhållanden och arbetsmiljö

Polismyndighetens verksamhet är komplex och beroende av att polisutbildade, specialister och stödfunktioner är delaktiga eller involverade i myndighetens utveckling och planering. Polisen arbetar under varierande och komplexa förhållanden som kan vara både psykiskt och fysiskt påfrestande. Det är därför av yttersta vikt att det finns relevanta och inarbetade säkerhetsrutiner, särskilt när det kommer till polisens arbete i olika slags utsatta positioner. Likaså är det viktigt att såväl tekniska som andra fysiska hjälpmedel och arbetsverktyg fungerar och är väl anpassade för polisens verksamhet.

Stora delar av polisens tekniska utrustning i form av exempelvis datasystem är långsamma, föråldrade och icke-kompatibla med varandra. Att rapportera in en händelserapport tar exempelvis ofta onödigt mycket tid. Den tekniska utrustningen ska underlätta och effektivisera arbetet, inte försvåra och försena det.

Polisen utgör en viktig del i upprätthållandet av rättsstaten, och det har stor betydelse att myndigheten är en attraktiv arbetsplats som tar väl hand om sina anställda. För att Polismyndigheten ska vara denna attraktiva myndighet anser Vänsterpartiet att det bl.a. krävs förbättringar av den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön. Mot bakgrund av detta är det därför mycket glädjande att regeringen har gett Polismyndigheten i uppdrag att i samverkan med de fackliga organisationerna förbättra arbetsmiljön och skapa fler karriärvägar för polisanställda. Uppdraget omfattar såväl den organisatoriska, fysiska och sociala arbetsmiljön som arbetsbelastningen och utsattheten för hot och våld samt att ta fram en strategisk plan på kort och lång sikt för fler utvecklings- och karriärvägar inom myndigheten. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 november 2018.

2.3 Underlätta för poliser att vittna i domstol

Att vittna i tingsrätt är en del av polisens arbetsuppgifter och poliser blir kallade enligt samma regler som alla andra parter i en förhandling. Rättsväsendet är skyldigt att garantera medborgarna ett rättssäkert och effektivt domstolsförfarande. Det kan dock av olika skäl gå lång tid mellan att en förundersökning påbörjas och att huvudförhandlingen i målet inleds. Polisen som kallas att vittna kan under denna tidsutdräkt exempelvis ha hunnit gå på föräldraledighet eller kanske byta arbete, alternativt vara hemma för vård av sjukt barn när det väl är dags för rättegång. Tidpunkten för när vittnesmålet ska avlämnas anpassas inte heller till polisens arbetstider eller arbetsuppgifter, utan det händer att många poliser vittnar i domstol på sin fritid, detta trots att vittnesmålet i princip uteslutande baseras på den enskilde polisens yrkesutövning.

Vänsterpartiet anser att det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol, detta samtidigt som det inte får leda till rättssäkerhetsförluster i form av inställda förhandlingar eller omotiverat utdragna domstolsprocesser. Ett alternativ skulle t.ex. vara att poliser som kallas att vittna på sin fritid, under föräldraledighet eller vid vård av sjukt barn undantas från vitesregleringen samt kompenseras på lämpligt sätt av myndigheten.

Regeringen bör uppdra åt Polismyndigheten att vidta åtgärder för att underlätta för poliser att vittna i domstol. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.4 It-relaterade sexualbrott

It-relaterade brott är till sin natur generellt sett komplexa och många gånger svårutredda. Inte minst beror detta på den snabba tekniska utvecklingen samt den alltmer omfattande digitaliseringen av samhället. För att kunna beivra dessa typer av brott behöver rättsväsendet ha rätt och tillräcklig kompetens samt upparbetade arbetssätt och metodstöd för utredning. Därför är det positivt att riksdagen fattat beslut om att det behövs en samlad strategi för att se över hur man kan höja utbildningsnivån för att utreda it-relaterad brottslighet inom hela rättsväsendet, enligt ett initiativ från justitieutskottet baserat på bl.a. en motion från Vänsterpartiet (2017/18:JuU1).

Ett mer enhetligt och effektivt sätt att arbeta och förbättrad kompetens kan bidra till en bättre uppkläring. När det gäller t.ex. internetrelaterade barnpornografibrott har personuppkläringen förbättrats kontinuerligt sedan 2006. Troliga bidragande faktorer till det är ändrade förutsättningar i lagstiftningen, att Polishögskolan började ge en specialiserad utbildning på området 2006 och att denna brottstyp särskilt prioriterades av polisledningen under 2014.

Enligt polisen ökar antalet sexualbrott som begås mot barn och unga på internet och via sociala medier. Det kan röra sig om att en gärningsman för samtal med sexuellt innehåll med barnet eller skickar bilder på sig själv med sexuellt innehåll via sociala medier. Det kan också vara fråga om att en gärningsman förmår barnet att utföra en sexuell posering eller att utföra en sexuell handling på sig själv inför webbkamera eller liknande (Åklagarmyndigheten, RättsPM 2016:4). Vidare har det blivit vanligare med olika former av utpressning gentemot barn, s.k. sextortion som är en grövre form av grooming där utpressning sker t.ex. genom att förövaren förmår barnet att skicka bilder på sig själv. Förövaren hotar sedan att sprida bilderna för att förmå barnet till sexuella handlingar framför en webbkamera. Utredningarna är både tidskrävande och komplicerade då gärningsmannen ofta har begått brott mot många olika barn som bor på olika platser i landet eller i andra länder. Eftersom bevisläget ofta är komplicerat för åklagaren krävs det ofta att it-forensikern sitter med under huvudförhandlingen som stöd för åklagaren. Detta medför att nyanmälda brott får vänta på utredning.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att utveckla och förankra nationella arbetssätt och metodstöd för utredning av it-relaterade sexualbrott samt se över strukturen för brottsamordning och samverkan mellan polisregionerna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.5 Fler civila utredare

Civila polisanställda är en mycket viktig del av polisens organisation. Dels finns det civila polisanställda med akademisk examen som genomgått utbildning för att delta i brottsutredningar, dels är det viktigt att det administrativa stödet till polisen fungerar på ett tillfredställande sätt. 2015 utökades de civila utredarnas befogenheter och de får numera bl.a. hålla alla typer av förhör, fatta beslut om att beslagta egendom, delge misstanke om brott samt leda förundersökningar. Det är en mycket bra utveckling som

bör fortsätta. I dag är enbart 21 procent av utredarna civila polisanställda. Enligt vår mening bör fler civila polisanställda tillsättas som förundersökningsledare och chefer.

En civil polisanställd får dock inte använda tjänstevapen eller polisiära tvångsmedel, vilket Vänsterpartiet anser bör gälla även fortsättningsvis. Ytterligare satsningar på civila polisanställda skulle bidra till en snabbare och effektivare utredningsverksamhet genom att fler poliser frigörs för yttre tjänst. På sikt stärker detta servicenivån och medborgarnas tilltro till myndigheten. Satsningen på fler civila utredare bör enligt vår mening vara permanent för att få avsedd effekt.

Regeringen bör ta fram förslag i syfte att öka antalet civila utredare inom polismyndigheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.6 Polisutbildning och polisforskning

Vänsterpartiet har länge drivit på för att polisutbildningen ska bli en högskoleutbildning med yrkesexamen. Det är viktigt att specialistkompetens inte bara inhämtas utifrån utan att även kompetensen inom poliskåren höjs. Forskning och samverkan med andra utbildningsområden i kombination med en stark koppling till den polisiära verksamheten krävs för att bl.a. utveckla mer effektiva metoder som är anpassade till dagens krav på polisen.

Polisutbildningsutredningen har i sitt betänkande Polis i framtiden – polisutbildningen som högskoleutbildning (SOU 2016:39) bl.a. föreslagit att den nuvarande polisutbildningen ska omformas till en treårig högskoleutbildning. Vänsterpartiet anser att det är hög tid att regeringen presenterar en proposition utifrån Polisutbildningsutredningens betänkande.

Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att polisutbildningen blir en högskoleutbildning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det finns i dag svårigheter med att få personer som klarar polisutbildningen att ansöka till den. 50 procent av dem som söker polisutbildningen är inte behöriga och 1/3 inställer sig inte till uppropet. Detta påverkar möjligheten att få tillräckligt många poliser. Trots detta har antalet antagna till polisutbildningen fördubblats. 2019 kommer 1 300 att ta examen från polisutbildningen. Vi måste få fler personer som både är lämpliga och klarar testerna att söka sig till polisutbildningen. Men att sänka kraven för att komma in på utbildningen är inte ett alternativ. Lämpligare är däremot att skapa fler ingångar till utbildningen. Alla som utbildas måste inte bli patrullerande poliser, utan skulle i stället kunna utbilda sig t.ex. till it-utredare eller barnförhörare. Polisyrket är brett och då bör också ingångarna till utbildningen vara det.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna att skapa fler ingångar till polisutbildningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det finns i dag ingen verksam polisforskning i Sverige. De flesta som ägnar sig åt polisrelaterad forskning är kriminologer, psykologer och sociologer. Vänsterpartiet anser att det måste bli möjligt för poliser att forska på yrkets metoder och arbetssätt i syfte att stödja utvecklingen av polisens resultat. Ämnet polisvetenskap bör bli den akademiska grund som polisutbildningen vilar på. Polisvetenskapen ska vara ett eget forskningsämne inom vilket poliser kan doktorera och forska. Om polisutbildningen blir en del av den reguljära högskolevärlden innebär det också att forskning och samverkan med andra utbildningsområden kan utvecklas. Vi vill även se över möjligheterna att inrätta ett institut för polisvetenskaplig forskning.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna att inrätta ett institut för polisvetenskaplig forskning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.7 Mångkulturell kompetens och mångfaldsarbete

Polismyndigheten bedriver ett mångfaldsarbete i syfte att ge de anställda bättre förutsättningar och verktyg för att kunna möta människor med olika etniska och religiösa bakgrunder. Det handlar bl.a. om insatser för att rekrytera fler kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Utbildningar och kompetenshöjande verksamheter för de anställda har ofta bedrivits i projektform. Polisförbundet anser att mångfaldsarbetet måste förstärkas på flera områden, bl.a. genom ett tydligt mångfaldsfokus på polisutbildningen. En doktorsavhandling från Karlstads universitet (2014)¹ visar att den manliga och icke-religiösa normen är dominerande inom polisen och sätter agendan för vad som anses vara neutralt och professionellt polisarbete. En svensk, manlig polis anses inte ingå i någon mångfaldsatsning medan etniska minoriteter och kvinnor pekats ut som antagna till utbildningen p.g.a. politiska ideal och inte p.g.a. egna meriter. Det ger, förutom utanförskap inom polisen, också konsekvenser för vilka som söker sig till yrket och för hur relationen mellan polis och olika sociala grupper utvecklas. I Polismyndighetens mål ingår att bedriva en verksamhet där de finns tillgängliga för medborgarna. Enligt Vänsterpartiet kan inte mångfaldsarbete stanna vid rekryteringsprocesser utan bör även inbegripa en fördjupad kunskapsnivå om livsvillkor i andra grupper av människor än den normerande. Särskilt i utsatta områden i såväl städerna som på landsbygden krävs att polisen har en djupare förståelse av den historiska kontexten när det gäller områdets socioekonomiska utmaningar som t.ex. hur låg utbildning, arbetslöshet och brister i välfärden påverkar befolkningen. Utan en sådan förståelse kommer avståndet mellan polisen och människorna i området att växa ytterligare. En generell och långsiktig kompetenshöjning behövs, inte bara för de lokalpoliser som arbetar i ett specifikt utsatt område, utan i hela det aktuella polisdistriktet, för att polisen ska få bästa tänkbara förutsättningar att genomföra sitt uppdrag med goda resultat.

Regeringen bör ge Polismyndigheten i uppdrag att långsiktigt förstärka mångfaldsarbetet och fördjupa den mångkulturella kompetensen hos myndighetens anställda. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Linda Westerlund Snecker (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Karin Rågsjö (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Maj Karlsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Jessica Thunander (V)

Jessica Wetterling (V)

¹ Malin Wieslander, *Ordningmakter inom ordningsmakten – Diskurskamp, dilemman och motstånd i blivande polisens samtal om mångfald*, Karlstads universitet 2014.